

Л. О. Масіна

к.е.н., доц.

В. М. Масін

к.ю.н., доц.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Існування фермерства в Україні пов'язане передусім із виникненням інституту приватної власності на землю, а відповідно – зі зміною юридичної природи майнових відносин в агропромисловому комплексі, що підкреслює актуальність дослідження.

Фермерське господарство є «формою підприємницької діяльності громадян» [1, ст. 1] та однією із перспективних організаційно-правових форм ведення сільського господарства, яка сприяє самостійності й зацікавленості виробника в кінцевих результатах роботи.

Особливість фермерських господарств, порівняно з іншими суб'єктами аграрного підприємництва, полягає у таких головних ознаках: фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа – підприємець; членство засноване виключно на родинних та/або сімейних зв'язках; можливість створення господарства однією особою; право на створення такого господарства має «кожний дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку та виявив бажання створити фермерське господарство» [1, ст. 5].

Фінансова діяльність фермерського господарства – це процес, спрямований на забезпечення виробничо-господарської діяльності коштами (грошима, фінансовими ресурсами), а фінансові відносини є частиною грошових відносин, щодо формування та використання грошових фондів з метою забезпечення розширеного відтворення, задоволення інших потреб фермерського господарства.

Фінансова діяльність фермерського господарства охоплює внутрішні та зовнішні фінансові відносини. Метою внутрішніх фінансових відносин є створення необхідної фінансової бази для виробництва сільськогосподарської продукції, а метою зовнішніх – сприяння фермерським господарствам (через надання їм кредитів, страхування врожаю тощо) в їхній статутній діяльності, а

також у реалізації виробленої ними продукції.

Правове регулювання фінансової діяльності фермерського господарства здійснюється згідно із загальними та спеціальними законодавчими актами. До загальних законодавчих актів належать Цивільний [2] та Господарський [3] кодекси України, Закон України «Про фермерське господарство» [1], які визначають загальні правові засади спеціальної правосуб'єктності фермерського господарства у сфері фінансової діяльності. До спеціальних законодавчих актів, які регулюють фінансові відносини, належать закони України «Про банки і банківську діяльність» [4], «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5], «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [6], «Про платіжні системи і переказ грошей в Україні» [7].

Джерелами формування майна (в тому числі й фінансових ресурсів) суб'єктів господарювання є: «грошові та матеріальні внески засновників; доходи від реалізації продукції (робіт, послуг); доходи від цінних паперів; капітальні вкладення і дотації з бюджетів; надходження від продажу (здачі в оренду) майнових об'єктів (комплексів), що належать їм, придбання майна інших суб'єктів; кредити банків та інших кредиторів; безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій і громадян; інші джерела, не заборонені законом» [3, ст. 140].

Фермерському господарству притаманний свій особливий режим формування фінансів. Так, фермерське господарство, формує свої фінанси за рахунок власних доходів, тобто прибуткової господарської діяльності, грошових коштів, які передаються членами фермерського господарства до його складеного капіталу. Крім того, фермерське господарство може отримувати кошти Українського державного фонду підтримки фермерських господарств на безповоротній основі та на конкурсних засадах на поворотній основі [1, ст. 11]. На безповоротній основі кошти надаються на такі цілі: «відшкодування вартості розробки проектів відведення земельних ділянок для ведення фермерського господарства; відшкодування частини витрат, пов'язаних із сплатою відсотків за користування кредитами банків, та часткову компенсацію витрат на придбання одного трактора, комбайна, вантажного автомобіля, будівництво та реконструкцію тваринницьких приміщень, включаючи вартість проектно-кошторисних документів, страхування фермерських господарств; підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів фермерських господарств у сільськогосподарських навчальних закладах; розширення досліджень з проблем організації і ведення виробництва у фермерських господарствах, видання рекомендацій з питань використання досягнень науково-технічного прогресу в діяльності фермерських господарств» [1, ст. 11]. На поворотній основі допомога надається для «виробництва, переробки і збуту

виробленої продукції, на здійснення виробничої діяльності та інші передбачені статутом Українського державного фонду підтримки фермерських господарств цілі під гарантію повернення строком від трьох до п'яти років» [1, ст. 11].

Фермерське господарство зобов'язане вести бухгалтерський облік власної господарської діяльності [5, ст. 28]. Особливості бухгалтерського обліку фермерських господарств полягають у тому, що його веде голова або один із членів господарства. З огляду на це бухгалтерський облік у фермерському господарстві має бути максимально спрощеним. Крім того, фермерському господарству властиве здійснення окремих специфічних господарських операцій, які на інших підприємствах проводяться рідко (засновники фермерського господарства здебільшого вносять до складеного капіталу не майно, а лише права користування ним; членам господарства виплачується не заробітна плата, а певна частка з отриманого господарством доходу; при веденні бухгалтерського обліку фермерське господарство повинно враховувати облікову специфіку сільськогосподарського виробництва). Зазначені принципові особливості формують облікову специфіку, властиву саме фермерським господарствам. Усі інші, неспецифічні операції відображаються у загальновстановленому порядку [9, с. 46].

Фермерське господарство може застосовувати наступні форми організації бухгалтерського обліку: просту, спрощену скорочену, спрощену повну та автоматизовану. Із застосуванням простої, спрощеної скороченої і спрощеної повної систем бухгалтерського обліку і звітності фермерське господарство має складати та подавати лише дві форми фінансової звітності – спрощені Баланс (ф. № 1-м) та Звіт про фінансові результати (ф. № 2-м) [10].

Фермерське господарство є суб'єктом податкових відносин, які регулюються Податковим кодексом України. Фермерське господарство може обрати загальну систему оподаткування або бути платником єдиного податку. Самостійно обрати спрощену систему оподаткування може юридична особа або ФОП за умови, що вона відповідає критеріям та реєструється платником єдиного податку [8, ст. 291].

Платниками єдиного податку групи 4 можуть бути тільки підприємства – сільськогосподарські товаровиробники. При цьому частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий рік у них має дорівнювати або перевищувати 75% [8, ст. 291].

Об'єкт оподаткування єдиним податком – площа власних та орендованих сільгоспугідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду [8, ст. 292]. Ставки єдиного податку встановлені у відсотках до бази оподаткування, тобто до нормативної грошової оцінки одного гектара відповідних категорій земель [8, ст. 293].

На підставі наведеного слід зазначити наступне:

1) фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян та однією із перспективних організаційно-правових форм ведення сільського господарства, що відрізняється певними особливостями;

2) фінансова діяльність фермерського господарства охоплює внутрішні та зовнішні фінансові відносини;

3) правове регулювання фінансової діяльності фермерського господарства здійснюється згідно із загальними та спеціальними законодавчими актами;

4) фермерському господарству притаманні особливості формування фінансів, ведення обліку, звітності та оподаткування.

Список використаної літератури

1. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15> (дата звернення: 01.11.2020).
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 01.11.2020).
3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 01.11.2020).
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/2121-14> (дата звернення: 01.11.2020).
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
6. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (дата звернення: 01.11.2020).
7. Про платіжні системи і переказ грошей в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> (дата звернення: 01.11.2020).
8. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/2755-17> (дата звернення: 01.11.2020).
9. Бабіч І. І., Нагірська К. Є., Садовська І. Б. Організація обліку і оподаткування у фермерських господарствах в контексті професійного бухгалтерського судження. *Облік і фінанси*. 2019. № 4 (86). С. 45–53.
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0161-00> (дата звернення: 01.11.2020).